

Jessica Winter

Paul Terstegge

Benchmark vrijwilligers laat kansen zien voor samenwerking

De onlangs uitgevoerde Benchmark vrijwilligers geeft een actueel overzicht van het vrijwilligersbeleid bij dertig organisaties. 'Een uitstekende kennisbasis voor veel nauwere samenwerking op provinciaal en landelijk niveau' vinden Paul Terstegge, landelijk coördinator vrijwilligerswerk van Staatsbosbeheer en Jessica Winter, voorzitter van de werkgroep vrijwilligers van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren.

— Wanne Roetemeijer (Bureau Roetemeijer, tevens uitvoerder van de benchmark vrijwilligerswerk)

> Volgens Paul Terstegge begon het allemaal in 2013, met een samenwerkingsproject met Landschap Overijssel, Natuurmonumenten en Stichting IJssellandschap. "We gingen samen gidsen opleiden, zodat ze voor meer organisaties excursies konden begeleiden. Maar dat bleek lastiger dan gedacht. Zo bleek bijvoorbeeld dat we verschillende vrijwilligersvergoedingen hadden en dat is voor zo'n vrijwilliger natuurlijk heel vreemd." Toen gingen ook diverse provincies, waaronder Overijssel, aandringen op meer

samenwerking. En bij Staatsbosbeheer staat voor 2017 een interne audit vrijwilligerswerk op de planning en na die audit wil de organisatie het eigen vrijwilligersbeleid herijken. Deze ontwikkelingen waren voor Terstegge een aanleiding om eens breder naar het vrijwilligersbeleid te kijken. Hoe begeleiden andere organisaties hun vrijwilligers? Krijgen vrijwilligers dezelfde kleding als de professionals? Wat voor verzekeringen hebben ze? Kunnen vrijwilligers makkelijk voor meer organisaties aan de slag? Hoeveel vrijwilligers hebben we eigenlijk? Toen bleek dat niemand dat wist. "Niemand had dat ooit uitgezocht", vertelt Terstegge bijna verontwaardigd. Het idee voor het benchmarkonderzoek is toen geboren en afgelopen jaar uitgevoerd door Bureau Roetemeijer. Deze benchmark is een soort vergelijkend warenonderzoek naar het vrijwilligersbeleid van organisaties, waardoor die organisaties van elkaar kunnen leren.

80.000 vrijwilligers

Uit het onderzoek blijkt dat de dertig ondervraagde organisaties samen ongeveer 80.000 vrijwilligers ondersteunen. 17.000 hiervan zijn 'vaste' of 'eigen' vrijwilligers die nauw aan de organisaties gebonden zijn. De meesten zijn te vinden bij Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen. Maar ook het Nationale Park de Hoge Veluwe heeft veel vrijwilligers: zo'n 325. Het gaat om beheervrijwilligers die bijvoorbeeld maaiwerkzaamheden uitvoeren, maar ook

foto Staatsbosbeheer

om gastvrouwen of gastheren bij landgoederen of bezoekerscentra, monitoringsvrijwilligers, bestuurlijke vrijwilligers, gidsen en educatievrijwilligers. In totaal zijn er zeker dertien soorten vrijwilligers te onderscheiden naar het type werk dat ze verrichten. Daarnaast zijn er zeker 35.000 vrijwilligers die min of meer onafhankelijk opereren in aparte groepen. Dit zijn bijvoorbeeld de wilgenknotters en weidevogelbeschermers, veelal professioneel ondersteund door provinciale organisaties Landschapsbeheer. Als laatste zijn er ongeveer 28.000 vrijwilligers die incidenteel aanhaken, bijvoorbeeld op de landelijke Natuurwerkdag of met NLDoet. In deze aantallen zit uiteraard wel enige overlap. Sommige vrijwilligers werken voor meer organisaties of worden door meer organisaties ondersteund en zodoende dubbel geteld. Anderzijds zijn de vrijwilligers van de soortenorganisaties niet meegeteld. Alleen SOVON geeft al aan zo'n 10.000 vrijwillige vogeltellers te hebben. Het werkelijke aantal zal daarom eerder zo'n 100.000 bedragen.

Programma Groene Vrijwilligers

Voor Jessica Winter, voorzitter van de Werkgroep vrijwilligers van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) kwam de benchmark als geropen. "De afgelopen jaren hebben de organisaties vanwege bezuinigingen nauwelijks geïnvesteerd in vrijwilligersbeleid. We zien nu, bijvoorbeeld dankzij het Programma Groene Vrijwilligers dat we op dit moment uitwerken

Soorten vrijwilligerswerk, onderscheiden naar de inhoud van het werk

1. Groenbeheerders (zagen, maaien, knotten etc.)
2. Publieksvrijwilligers (gidsen, educatie, gastheren/gastvrouwen (lichte horeca), bezoekerscentra, lezingen, promokramen, werving)
3. Belangenbehartiging
4. Toezichthouders/vrijwillige Boa's
5. Monitoringsvrijwilligers
6. Soortenvrijwilligers (gericht op beschermen/helpen specifieke groepen dieren of planten zoals weidevogels beschermen, uilen ringen etc.)
7. Bestuurders
8. Organisatievrijwilligers (administratie, communicatie)
9. Wandelpadvrijwilligers
10. Schaapsherders
11. Objectvrijwilligers (molenaars, schippers)
12. Klusjesmannen (gereedschapsdepotbeheerders, schilders, timmermannen etc.)
13. Collectie- en archiefbeheerders
14. Doelgroepvrijwilligers (begeleiding scholen, senioren etc.)

met het ministerie van Economische Zaken, dat er weer mogelijkheden komen om het vrijwilligerswerk nóg beter te faciliteren. Het beste is om dit gezamenlijk te doen.”

Winter, hoofd Communicatie en Vrijwilligerswerk bij Landschap Overijssel, zag veel energie in de bijeenkomst die de VBNE in november over de resultaten van de benchmark organiseerde. “Het viel mij op dat de vrijwilligers centraal stonden en niet zozeer de organisaties. Door zo'n houding winnen we er allemaal bij: de vrijwilligers, de organisaties en natuurlijk de natuur zelf.” Ze zit nu al veel samenwerking ontstaan, bijvoorbeeld het digitale vrijwilligersplatform in Overijssel en de diverse Groene Academies waarin verschillende groene organisaties, zoals het provinciaal Landschap, Landschapsbeheer en IVN gezamenlijk een keur aan opleidingen aanbieden. Of de Groene Motor en het Erfgoedhuis Zuid-Holland die gezamenlijk het digitale platform Zelfdoenerfgoedengroen oprichtten.

“In het Programma Groene Vrijwilligers willen we zoeken naar de vrijwilliger van de toekomst. Samen nadenken over nieuwe manieren van het vinden van vrijwilligers, het aanboren van nieuwe doelgroepen met andere leefstijlen. En we willen vrijwilligers beter ondersteunen die nu al actief zijn bij meer organisaties. Het zou zo mooi zijn als het vrijwilligerswerk beter op elkaar is afgestemd, en dat de faciliteiten die je als vrijwilliger krijgt, niet afhangen van de organisatie waarin je actief bent”, vindt Winter.

115 fte professionele ondersteuning

Dankzij de benchmark is duidelijk geworden dat de coördinatie en begeleiding van vrijwilligers geen randverschijnsel meer is. Zeker 115 fte houden zich hiermee professioneel bezig. Het gaat om een kleine kern van vrijwilligerscoördinatoren die zich uitsluitend op het vrijwilligerswerk richt en een veel grotere groep die daar een deel van de werktijd mee bezig is. Dat zijn bijvoorbeeld de boswachters die wekelijks een groep begeleiden of beheerders van bezoekerscentra of landgoederen die dagelijks vrijwillige gidsen, gastvrouwen en gastheren begeleiden. Omdat het hierbij vaak om deelfuncties gaat, ligt het aantal groene professionals die direct met vrijwilligers werken nog een flink stuk hoger dan 115. Bij Staatsbosbeheer constateerden ze recentelijk ook dat vrijwilligers begeleiden geen bijzaak meer zou moeten zijn. Paul Terstegge: “Wij realiseerden ons dat de boswachters die onze vrijwilligers bijstaan, zelf nauwelijks scholing hebben gehad op dat vlak. Logisch, want ze hebben meestal een groene opleiding gevolgd. Maar bijscholing is wel nodig, want het begeleiden van vrijwilligers is eigenlijk een vak apart. Daarom hebben we voor hen de training ‘Werken met vrijwilligers’ ontwikkeld. Zo leren onze medewerkers wat vrijwilligers beweegt om vrijwilligerswerk te gaan doen, hoe ze met vrijwilligers moeten omgaan, hoe ze vrijwilligers gemotiveerd houden voor het werk en welke vrijwilligersrollen, zoals coördinator, pr of uitvoerder, je in een vrijwilligersgroep kunt tegenkomen.

Uit de benchmark blijkt dat uitgezonderd Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer geen enkele andere organisatie een dergelijke cursus aanbiedt, terwijl er wel vraag naar is. “Mij lijkt het een goed idee om het leertraject ook aan andere organisaties aan te bieden”, stelt Terstegge. “Het is immers al ontwikkeld, dus dat hoeft je dan geen twee keer te doen. Kijk, dit bedoel ik: dankzij die benchmark komen we dit soort zaken op het spoor en die kunnen we makkelijk samen oppakken.” Tenslotte wijst Terstegge als goed voorbeeld van samenwerking op die tussen Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Beide organisaties hebben onlangs de veiligheidsopleidingen volledig op elkaar aangesloten. De cursussen hebben dezelfde naam, de inhoud is hetzelfde en de organisaties doen zelfs een gezamenlijk aanbod. Het voordeel voor de vrijwilliger is dat zijn opleiding bij meer organisaties wordt erkend zodat de uitwisseling vergemakkelijkt wordt. “Zo'n manier van werken scheelt geld, en de kwaliteit is bij meer organisaties geborgd! Dit is volgens mij echt de manier van werken voor de toekomst. En het benchmarkrapport geeft onze VBNE-werkgroep Vrijwilligers nog voor jaren goede projectideeën!” <

wanne.roetemeijer@gmail.com

Het benchmarkrapport is te downloaden op <http://www.vbne.nl/nieuwsbericht/benchmark-vrijwilligers-verschenen>